

DOŚWIADCZENIA Z PRZESZŁOŚCI KANWĄ DO BUDOWANIA PRZYSZŁOŚCI NAUK O ZARZĄDZANIU

DOI: 10.33141/po.2021.2.01

Przegląd Organizacji, Nr 2(973), 2021, s. 3-11

www.przepladorganizacji.pl

Ewa Bojar, Eryk Głodziński

© Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa (TNOiK)

Wprowadzenie

Przyszłość nauk o zarządzaniu spoczywa w rękach osób prowadzących badania w tym obszarze. Jedną z podstawowych powinności naukowców identyfikujących się z określoną dziedziną czy dyscypliną jest prowadzenie dyskusji na temat tożsamości nauki, którą uprawiają dzisiaj, i dbałość o jej rozwój w przyszłości (Gorynia, 2018). Powinni oni dążyć do rozwoju teoretycznego i metodycznego, rozwiązywania problemów praktycznych. Dyscyplina nauki o zarządzaniu (obecnie nauki o zarządzaniu i jakości) rozwija się w Polsce w sposób bardzo dynamiczny (Lachiewicz, Nogalski, 2010, s. 9). Niniejsze opracowanie wpisuje się w nurt dokumentujący ten rozwój. Opracowań tego typu powstało dotychczas wiele. Są wśród nich publikacje opisujące przekrojowo ewolucję nauk o zarządzaniu (m.in.: Budzanowska-Drzewiecka, Czernek, 2018; Ćwiklicki, 2011; Głodziński, 2016a, 2016b; Lachiewicz, Matejun, 2012; Lachiewicz, Nogalski, 2010; Polowczyk, 2009), jak również prace predefiniujące rozwój wybranych subdyscyplin czy obszarów wiedzy (m.in.: Borowiecki, Kiełtyka, 2011; Czerska, Gableta 2011; Dworzecki, Nogalski, 2011; Jagoda, Lichtarski, 2010; Krupski, 2012; Strużyńska i in., 2008).

Asumptem do zainicjowania kolejnej dyskusji na łamach czasopisma „Przegląd Organizacji” były trzy istotne dla środowiska wydarzenia:

1. Próba wydzielenia dyscypliny nauki o zarządzaniu spośród pozostałych dyscyplin dziedziny nauk ekonomicznych i powołania samodzielnej dziedziny nauk o zarządzaniu. Nasilenie tych działań, choć nie ich początki, które miały miejsce znacznie wcześniej, wystąpiło w latach 2016–2018. Inicjatywa wydzielenia dyscypliny nie zakończyła się powodzeniem i finalnie Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego opublikowało Rozporządzenie w sprawie dziedzin i dyscyplin naukowych oraz dyscyplin artystycznych (Dz.U. 2018, poz. 1818), w którym to wskazano m.in. dyscyplinę naukową pod nazwą nauki o zarządzaniu i jakości i przypisano ją do dziedziny nauk społecznych.
2. IV Kongres Nauk o Zarządzaniu, który odbył się w dniach 31 marca do 1 kwietnia 2016 roku w Warszawie. Jego organizatorem było Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa (TNOiK), a jednym z głównych celów stała się dyskusja nad przyszłością nauk o zarządzaniu w Polsce. Na Kongresie 235 samodzielnych pracowników naukowych podpisało się pod rezolucją, która dotyczyła przekształcenia

dyscypliny „nauki o zarządzaniu” w dziedzinę „nauk o zarządzaniu” (Kiełtyka, 2017, s. 3), co wskazuje na istotne poparcie środowiska dla tej zmiany.

3. Wybory do KNOiZ PAN (Komitetu Nauk Organizacji i Zarządzania Polskiej Akademii Nauk) w 2020 roku, w których rekordowo duża liczba naukowców deklarowała przynależność do dyscypliny.

Na kanwie tych wydarzeń w środowisku Głównej Rady Naukowej TNOiK sformułowano następujące pytania badawcze:

- PB1: jaki związek łączą trzy istotne dla środowiska nauk o zarządzaniu wydarzenia ostatnich lat, tj. próba wydzielenia nauk o zarządzaniu jako odrębnej dziedziny nauki, IV Kongres Nauk o Zarządzaniu oraz ostatnie wybory do KNOiZ PAN?
- PB2: w jaki sposób możemy je wykorzystać w kształtowaniu przyszłości nauk o zarządzaniu?

Deklaracje przynależności tak szerokiego grona badaczy (samodzielnych pracowników nauki) do dyscypliny nauk o zarządzaniu i jakości stanowią przesłankę do zastanowienia się nad ich racjonalnością i merytorycznymi podstawami dokonanych wyborów. Być może niektóre deklaracje były wynikiem intuicyjnego postrzegania granic i specyfiki poszczególnych pól naukowych i tym samym dawały możliwość wpisania się na listę reprezentantów dyscypliny nauk o zarządzaniu i jakości, elektorów KNOiZ PAN. Istotna jest również refleksja, czy ilość może przerodzić się w jakość, tj. czy ta duża liczba deklaracji przynależności do grupy badaczy zajmujących się naukami o zarządzaniu może wpłynąć na szybszy rozwój dyscypliny nauk o zarządzaniu i jakości i w konsekwencji przekształcenie jej w dziedzinę nauki?

Próba odpowiedzi na te pytania zachęciła środowisko skupione w TNOiK, KNOiZ i PTE do realizacji projektu o nazwie „Środowisko naukowe. Mistrzowie, współpracownicy, uczniowie. Przeszłość, teraźniejszość, przyszłość”. Celem artykułu jest przedstawienie założeń projektu wraz z merytorycznym uzasadnieniem jego podjęcia w kontekście rozwoju nauk o zarządzaniu. Opracowanie stanowi zaproszenie dla środowiska naukowego w Polsce do podjęcia dyskusji o przyszłości nauk o zarządzaniu. Idea projektu nawiązuje do pozycji nauk o zarządzaniu w Polsce, co wynika z trzech głównych przesłanek:

- bardzo silnych korzeni intelektualnych czerpiących z doświadczeń praktyki gospodarczej (Lichtarski, 2015),

- zaproponowania klasyfikacji nauk o zarządzaniu stanowiącej atrybut ich tożsamości (Cyfert i in., 2014) i dalszej jej ewolucji (Bełz i in., 2019),
- postulatów wskazujących na dojrzałość nauk o zarządzaniu (Trocki 2005, s. 9), choć pogląd taki nie jest powszechnie podzielany (Czakon, 2014, s. 31; Sudoł, 2007a, s. 24).

Przygotowując opracowanie, uznano, że konieczne jest przypomnienie potencjału środowiska i tożsamości nauk, jak również odwołanie się do dojrzałości nauk o zarządzaniu. Na podstawie tych argumentów przedstawiono zarys i założenia projektu, którego myślą przewodnią jest stwierdzenie: „pozwołmy następcom wielkich Mistrzów pokazać dorobek i przyszłość środowisk naukowych”.

Silne korzenie intelektualne czerpiące z doświadczeń praktyki gospodarczej a bieżący potencjał naukowy

Przeszło 100 lat temu – jeszcze nieformalnie – narodziła się dyscyplina nauk o zarządzaniu (Lachiewicz, Nogalski, 2010, s. 9). Sto lat to krótki okres w relacji do czasu istnienia głęboko już ugruntowanych nauk ścisłych i przyrodniczych, a także w porównaniu do większości innych dyscyplin nauk społecznych (Sudoł, 2007b, s. 9). Na początku XXI wieku przedstawiciele reprezentujący nauki o zarządzaniu wywodzący się z różnych ośrodków naukowych w Polsce podjęli dyskusję o wyodrębnieniu dyscypliny z dziedziny nauk ekonomicznych i uczynienia jej samodzielną dziedziną (Sudoł, 2007c). Notabene byłby to powrót statusu odrębnej dziedziny naukowej funkcjonującej w latach 1974–1986 pod nazwą: nauki organizacji i zarządzania. Zadanie okazało się trudne do wykonania.

Uznanymi w świecie prekursorami zarządzania niewątpliwie są: Frederic W. Taylor, Henri Fayol, Max Weber, Abraham Maslow czy Douglas McGregor. Pierwszy z nich zaproponował w dziele „Shop management” (Taylor, 1903) usystematyzowane podejście do zarządzania. Jednak dopiero po kilku latach zaczęto opracowywać naukowe zasady i koncepcje (Fayol, 1917; Taylor, 1911) i uczyć zarządzania w sposób usystematyzowany i wystandaryzowany, czego przykładem jest przyznany w 1908 roku pierwszy tytuł MBA (Blank, Dorf, 2012, s. 15). Z kolei Max Weber zapoczątkował nurt humanistyczny w zarządzaniu (Kociatkiewicz, Kostera, 2013). W Polsce znaczący udział w tworzeniu nauki o organizacji produkcji i kierowaniu (tak w owych czasach nazywanej) miał Karol Adamiecki (1970) – praktyk, który zdefiniował: prawa optymalnej produkcji, prawo harmonii, prawo podziału pracy, prawo koncentracji, prawo inercji przyzwyczajień i prawo przekory (Czech, Martyniak, 1997). Dało to podstawy do sformułowania koncepcji: naukowego zarządzania, zarządzania administracyjnego, stosunków międzyludzkich (kierunek behawiorystyczny) oraz ilościowego podejścia do zarządzania (szkoła badań operacyjnych). Te cztery podejścia zarządzania stanowiły punkt wyjścia rozwoju wielu kolejnych koncepcji zarządzania organizacjami (Sudoł, 2019, s. 67–77), takich jak: reengineering, równowaga organizacji, zrównoważony rozwój przedsiębiorstwa, organizacja

ucząca się, zarządzanie przez cele, szczupłe zarządzanie, ciągle doskonalenie, organizacja fraktalna, outsourcing, pozytywny potencjał organizacji, zarządzanie wartością przedsiębiorstwa czy wirtualna organizacja. Te koncepcje znalazły wyraz w twórczości wybitnych polskich profesorów: Tadeusza Kotarbińskiego, Jana Zieleniewskiego, Jerzego Kortana, Marcina Bielskiego, Alfreda Czermińskiego, Jerzego Trzcienieckiego, Józefa Boronia, Bera Hausa, Jerzego Kurnala, Seweryna Chajtmmana, Zofii Mikołajczyk, Wiesława M. Grudzewskiego, Stanisława Sudoła oraz wielu innych młodszych seniorów, wychowawców wielu pokoleń specjalistów w naukach o zarządzaniu oraz praktyków gospodarczych. Były one asumptem do dalszego rozwoju, w tym tworzenia nowych współcześnie uprawianych koncepcji, m.in.: organizacji obustronnej, organizacji przedsiębiorczej, kooperacji i kooperacji, zdolności dynamicznych, orientacji na interesariuszy czy holokracji, które są w obszarze zainteresowań najmłodszej generacji naukowców. Koncepcje te zostały opisane w wielu istotnych działach z zakresu nauk o zarządzaniu, w tym tych o charakterze encyklopedycznym (Pszczółowski, 1978; *Leksykon zarządzania*, 2004) czy podręcznikowym mogącym stanowić kanon wiedzy dla studentów i praktyków (Bielski, 2002; Cyfert, Krzakiewicz, 2009; Koźmiński, Jemielniak, 2011; Koźmiński, Piotrowski, 2013; Krzyżanowski, 1992; Licharski i in., 2005; Zimniewicz, 1990). O wysokich aspiracjach nauk o zarządzaniu w Polsce świadczyć mogą również liczne – choć chciałoby się, aby były jeszcze bardziej liczne – opracowania metodyczne (m.in.: Ciesielski 2014; Czakon, 2021; Jemielniak, 2012; Kuc, 2012; Lisiński, 2016; Sławińska, Witczak, 2008), czy publikacje opisujące koncepcje, metody i techniki organizatorskie (Bieniok, 1997; Czekał, 2007; Mikołajczyk, 1995; Perechuda, 2000).

Za tym ogromnym dorobkiem naukowym stoi wiele pokoleń badaczy. W wyborach do KNOiZ na lata 2015–2018 lista elektorów liczyła 739 osób (Lista elektorów, 2015), w wyborach na kadencję 2020–2023 według nieoficjalnych informacji liczba ta była jeszcze większa (ok. 900 samodzielnych pracowników nauki²). Uprawnienia do doktoryzowania w dyscyplinie posiada dziś 31 jednostek, do habilitowania 19 (tab. 1). Potwierdza to ogromny potencjał ilościowy nauk o zarządzaniu.

Od strony jakościowej analiza stanu i rozwoju nauk o zarządzaniu została przeprowadzona wielokrotnie. Wskazano m.in. na powiązania uprawnień jednostek do doktoryzowania i habilitowania z perspektywy ich oceny parametrycznej (Wiktor, 2018). Dokonano próby spojrzenia na proces rozwoju w Polsce współczesnych nauk o zarządzaniu z perspektywy: wyzwań formułowanych przez realny świat gospodarki, podejmowanych tematów w pracach habilitacyjnych z dyscypliny oraz ich wzajemnej spójności (Nogalski, 2017). Wskazano wiele trendów przyszłościowych związanych z zarządzaniem (Bojar i in., 2020). W przypadku większości analiz badacze dostrzegają ogromny dorobek i wielki potencjał rozwojowy. Podkreśla się rosnące znaczenie nauk o zarządzaniu, w tym ich dynamiczne zdolności do integrowania wiedzy z różnych obszarów (Nogalski, 2017, s. 12), w tym różnych dziedzin i dyscyplin nauki.

Tabela 1. Uprawnienia jednostek w zakresie nadawania stopni i tytułu naukowego w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości

Jednostka uprawniona	Nadaje stopnie dr. w dyscyplinie	Nadaje stopnie dr. hab. w dyscyplinie
Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie	TAK	
Akademia Leona Koźmińskiego w Warszawie	TAK	TAK
Akademia Sztuki Wojennej	TAK	
Akademia Wojsk Lądowych imienia generała Tadeusza Kościuszki	TAK	
Akademia WSB	TAK	TAK
Górnośląska Wyższa Szkoła Handlowa im. Wojciecha Korfańtego w Katowicach	TAK	
Politechnika Białostocka	TAK	
Politechnika Częstochowska	TAK	TAK
Politechnika Gdańska	TAK	TAK
Politechnika Łódzka	TAK	
Politechnika Poznańska	TAK	
Politechnika Śląska	TAK	TAK
Politechnika Warszawska	TAK	TAK
Politechnika Wroclawska	TAK	TAK
Spółeczna Akademia Nauk z siedzibą w Łodzi	TAK	
Szkoła Główna Handlowa w Warszawie	TAK	TAK
Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach	TAK	TAK
Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie	TAK	TAK
Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu	TAK	TAK
Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu	TAK	TAK
Uniwersytet Gdański	TAK	TAK
Uniwersytet Jagielloński w Krakowie	TAK	TAK
Uniwersytet Łódzki	TAK	TAK
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie	TAK	
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu	TAK	TAK
Uniwersytet Morski w Gdyni	TAK	TAK
Uniwersytet Szczeciński	TAK	TAK
Uniwersytet Technologiczno-Humanistyczny im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu	TAK	
Uniwersytet Warszawski	TAK	TAK
Uniwersytet Zielonogórski	TAK	
Wyższa Szkoła Bankowa z siedzibą w Gdańsku	TAK	

Źródło: POL-on, wygenerowano 2021-03-12, 08:21:40

Klasyfikacje nauk o zarządzaniu atrybutem ich tożsamości

Aktualnie nauki o zarządzaniu gromadzą wiele nurtów i źródeł dotyczących zróżnicowanych aspektów funkcjonowania różnych typów organizacji, a przede wszystkim roli człowieka w tych środowiskach (Stańczyk-Hugiet i in., 2016). Istotne jest, że nauki o zarządzaniu wyrosły z potrzeb praktyki gospodarczej. Zarządzanie buduje swoją tożsamość w głównej mierze na praktyce (Lichtarski, 2015; Borowiecki, Siuta-Tokarska, 2018), na

podstawie której powstają różne teorie czy prawa wyjaśniające zachodzące procesy w organizacjach i gospodarce. Są one następnie weryfikowane przez praktykę. Te uwarunkowania praktyczne w dużej mierze determinują i będą determinowały w przyszłości rozwój dyscypliny.

Punkt wyjścia dalszych analiz mogła stanowić przyjęta przez KNOiZ PAN klasyfikacja subdyscyplin (Cyfert i in., 2014), której powstanie, a następnie ewolucja stanowi jeden z atrybutów tożsamości nauk o zarządzaniu. Klasyfikacja ta, choć z pewnością niedoskonała ze względu na dyskusyjność przyjętych kryteriów podziałowych,

spotkała się z aprobatą szerokiego grona badaczy. Wykorzystano ją niejednokrotnie do kształtowania struktury organizacyjnej instytucji naukowych, uczelni, wydziałów, katedr i zakładów. Zaproponowaną przez KNOiZ PAN klasyfikację niejednokrotnie wykorzystywano przy definiowaniu zakresu i nazw konkursów na środki przyznawane przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego (obecnie Ministerstwo Edukacji i Nauki), Narodowe Centrum Badań i Rozwoju itp. Określenie subdyscyplin sprzyja łączeniu sił intelektualnych wielu ośrodków naukowych do realizacji projektów (grantów) w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości lub badań interdyscyplinarnych. Klasyfikacja jest również drogowskazem dla praktyków wskazującym, gdzie można szukać merytorycznego wsparcia, co intensyfikuje tworzenie nowych, ważnych relacji między nauką a biznesem. Należy również zauważyć, że klasyfikacja była i jest wykorzystywana przez Centralną Komisję do Spraw Stopni i Tytułów (obecnie Radę Doskonałości Naukowej) w ocenach prac awansowych w nauce. Opracowanie klasyfikacji wynikało z wielu przesłanek, również o charakterze międzynarodowym. Zwrócono bowiem uwagę na konieczność ujednoczenia stosowanego, szczególnie w statystyce, podziału obszarów, dziedzin i dyscyplin naukowych, wskazując, że podział stosowany w Polsce powinien zostać dostosowany do podziału wypracowanego przez Working Party of National Experts on Science and Technology Indicators przy OECD (2007).

Należy przypomnieć, że w świetle Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 8 sierpnia 2011 roku w sprawie obszarów wiedzy, dziedzin nauki i sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych (Dz.U. Nr 179, poz. 1065), nauki o zarządzaniu zdefiniowano jako dyscyplinę naukową w ramach dwóch dziedzin. Do dziedziny nauk ekonomicznych, oprócz nauk o zarządzaniu zaliczono również: ekonomię, finanse i towaroznawstwo. Drugą dziedziną naukową, do której przypisano nauki o zarządzaniu, była dziedzina nauk humanistycznych. Taki dualizm świadczył z jednej strony o interdyscyplinarności zarządzania – czerpania nie tylko z dorobku nauk społecznych, ale również humanistycznych, w szczególności psychologii i socjologii – z drugiej jednak wprowadzał rozbitcie wewnętrzne i odzwierciedlał częściowy brak zrozumienia urzędników dla istoty nauk o zarządzaniu.

Klasyfikacja OECD wskazuje, że ekonomia i zarządzanie (ang. Economics and Business) należą do obszaru nauk społecznych i dzielą się na (OECD, 2007, s. 10):

1. Ekonomię, ekonometrię, stosunki przemysłowe (ang. Economics, Econometrics, Industrial solutions).
2. Biznes i zarządzanie (ang. Business and Management).

Warto zauważyć, że w pierwszym wydaniu Frascati Manual z 2002 roku (OECD, 2002) w naukach społecznych wyodrębniono jedynie ekonomię (ang. Economics), natomiast w ramach obszaru naukowego istniały obok siebie dwie dyscypliny naukowe: ekonomia oraz zarządzanie. Warto również zauważyć, że pełnotekstowe uznawane za

wiodące bazy opracowań naukowych mają swoje odrębne klasyfikacje. Przykładowo Web of Science (WoS) przypisał zarządzanie do co najmniej czterech odrębnych grup: biznes (ang. Business), biznes i finanse (ang. Business, Finance), zarządzanie (ang. Management) oraz badania operacyjne i nauki o zarządzaniu (Operations Research & Management Science). Przykłady te pokazują, jak trudno o odrębność nauk o zarządzaniu, o którą postuluje część środowiska. Dlatego przed opracowaniem nowej klasyfikacji dziedzin nauki, wprowadzonej przez ministra nauki i szkolnictwa wyższego w Rozporządzeniu z dnia 20 września 2018 roku w sprawie dziedzin nauki i dyscyplin naukowych oraz dyscyplin artystycznych, które weszło w życie z dniem 1 października 2018 roku (Dz.U. 2018, poz. 1818), przedstawiciele wszystkich polskich ośrodków reprezentujących nauki o zarządzaniu wzięli udział w burzliwej dyskusji na temat miejsca nauk o zarządzaniu wśród dyscyplin i dziedzin nauki. Rezultatem dyskusji było wystosowane w 2018 roku przez KNOiZ PAN pismo do Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego prezentujące stanowisko środowiska nauk o zarządzaniu popierające stworzenie odrębnej dziedziny naukowej. Argumenty nie przekonały jednak Ministerstwa, które wyodrębniło dyscyplinę naukową pod nazwą nauki o zarządzaniu i jakości i przypisało ją do dziedziny nauk społecznych. Po raz kolejny dało o sobie znać niezrozumienie urzędnicze dla istoty nauk o zarządzaniu, tym razem przez sztuczne „doklejenie” do nazwy jakości, która stanowi jeden z obszarów nauk o zarządzaniu. Można zatem stwierdzić, że w wyniku opublikowania Rozporządzenia ambicje przedstawicieli nauk o zarządzaniu nie zostały w pełni zaspokojone.

Opracowanie w Polsce propozycji subdyscyplin przez zespół przedstawicieli nauk o zarządzaniu (Cyfert i in., 2014) w zdecydowanej większości środowisko uznało za zadowalające. Autorzy w ramach dyscypliny nauk o zarządzaniu wyróżnili 21 subdyscyplin. W wyniku procesu konsolidacji i utworzenia nowej dyscypliny nauk o zarządzaniu i jakości dokonano agregacji i wyodrębnienia obecnie 18 subdyscyplin (tab. 2).

Przedmiotową klasyfikację należy uznać za udaną próbę wyodrębnienia obszarów kluczowych, która może mieć charakter porządkujący i integrujący środowisko. Nie wolno jednak w tym miejscu pominąć pojawiających się – głównie kulturalowo – głosów polemicznych wskazujących m.in. na: problematyczne łączenie np. procesów i projektów czy produkcji z usługami, braku miejsca dla innych ważnych obszarów, np. zarządzania międzynarodowego, nie dość jednoznaczne zdefiniowanie punktów stykowych bądź przenikania się wyodrębnionych subdyscyplin. Zachowując bezstronność badacza, należy zauważyć niedoskonałości również wcześniejszych propozycji, np. wyodrębnienie: nauki o przedsiębiorstwie (Suszyński, 2012), zarządzania przedsiębiorczego (Blank, Dorf, 2012), inżynierii przedsiębiorstw, automatyzacji produkcji, sieci współpracy (Camarinha-Matos, Afsarmanesh, 2005). Zdaniem autorów artykułu, nauki o zarządzaniu są tak złożone, wielowątkowe i interdyscyplinarne, że opracowanie klasyfikacji o walorach pełności i rozłączności jest niewykonalne. Nie oznacza to jednak, że nawet w niektórych obszarach

Tabela 2. Subdyscypliny w naukach o zarządzaniu i jakości 2.0

Nurt praktyczny – obszary o dominującym zastosowaniu empirycznym				Nurt teoretyczny – obszary o dominującym zastosowaniu teoretycznym i metodycznym
Poziom zarządzania			Typ organizacji	
Poziom strategiczny	Poziom operacyjny	Poziom funkcjonalny		
1. Zarządzanie strategiczne	3. Wspomaganie decyzji kierowniczych	9. Zarządzanie produkcją, usługami i technologią	14. Zarządzanie organizacjami biznesowymi	16. Teoria organizacji i zarządzania
2. Przedsiębiorczość	4. Zarządzanie procesami i projektami	10. Zarządzanie finansami i rachunkowość menedżerska	15. Zarządzanie instytucjami publicznymi i organizacjami non-profit	17. Metodologia nauk o zarządzaniu i jakości
	5. Zachowania organizacyjne	11. Zarządzanie logistyczne		18. Studia krytyczne w naukach o zarządzaniu i jakości
	6. Zarządzanie wiedzą	12. Zarządzanie zasobami ludzkimi		
	7. Zarządzanie innowacjami	13. Zarządzanie marketingiem		
	8. Zarządzanie jakością			

Źródło: Betz i in., 2019

polemiczna propozycja powinna zostać odrzucona. Wręcz przeciwnie, wypracowany konsensus jest wartościowy z perspektywy formalnoprawnej (awanse naukowe, obszary wiodące itp.), teoriopoznawczej (teorie głównie średniego szczebla) czy narzędziowej (specyficzne metody i techniki wspomagające zarządzanie). Wyodrębnione subdyscypliny definiują tożsamość nauk o zarządzaniu.

Reasumując rozważania na temat podziału nauk o zarządzaniu, można zauważyć, że uzasadnia ją wielość podejmowanych tematów badawczych w pracach doktorskich i habilitacyjnych (Zakrzewska-Bielawska, Trocki, 2010, s. 129–161). One oraz duża liczba wyodrębnionych subdyscyplin dowodzą, jak bardzo rozbudowana problematyka badawcza realizowana jest współcześnie w ramach dyscypliny nauki o zarządzaniu i jakości. Ta różnorodność jest dodatkowym argumentem podjęcia proponowanego w artykule projektu nt. „Środowisko naukowe. Mistrzowie, współpracownicy, uczniowie. Przeszłość, terażniejszość, przyszłość”.

Dojrzałość nauk o zarządzaniu jako potencjalnej dziedziny naukowej

Zarządzanie, w opinii coraz liczniejszej grupy przedstawicieli nauk o zarządzaniu, jest ugruntowaną dyscypliną nauki, łączącą różne dziedziny, dyscypliny i subdyscypliny, wciąż rozwijającą się przez wyłanianie się nowych paradygmatów i teorii, przez to zasługującej na miano samodzielnej nauki (Sudoł, 2019, s. 118; Trocki, 2005). W środowisku polskim dyskusja nad wydzieleniem „zarządzania” lub wcześniej „organizacji i zarządzania” z nauk ekonomicznych (sytuacja przed 2018 rokiem)

rozpoczęła się na początku XXI w. za sprawą wielu cenionych naukowców (Sudoł, 2004; Sułkowski, 2007; Trocki, 2005). Dyskutanci podnosili kwestię, że zarządzanie ma już dojrzałą tożsamość objawiającą się jednorodnymi aspektami rezultatowymi i instytucjonalnymi. Argumentowali, że nauka ta w wymiarze rezultatowym posiada odrębny przedmiot badań – system społeczny służący ludziom do osiągania określonych celów przy wykorzystaniu dostępnych zasobów materialnych i niematerialnych, składających się na różnego rodzaju organizacje. Celem analizy zjawisk i procesów zachodzących w organizacjach jest usprawnienie funkcjonowania tych organizacji jako całości i poszczególnych jej podsystemów. Dyskutanci podnosili, że analizę przeprowadza się właściwymi jej metodami badawczymi. W przypadku nauk o zarządzaniu mogą być to m.in.: metody ilościowe, badania społeczne, badania dokumentów, modelowanie, eksperyment, metody eksperckie czy studia przypadków.

Jednocześnie, w opinii innej grupy, kluczowym problemem nauk o zarządzaniu są niejednorodne definicje pojęć, język, sposoby gromadzenia wiedzy, metody badawcze, które powodują wielość podejść do postrzegania tych samych procesów, obniżając jednocześnie standardy naukowe dyscypliny nauki o zarządzaniu i jakości, tym bardziej, że wiele teorii nie zostało jeszcze w sposób obiektywny zweryfikowanych empirycznie. Niektórzy twierdzą, że „trudno byłoby umieścić naukę o zarządzaniu na wyższym szczeblu rozwoju, ponieważ nie tworzy się w niej ani teorii średniego zasięgu, ani teorii wielkich” (Sławińska, Witczak, 2008, s. 16). Bardzo dobitnie na ten temat przekonanie wyraził Jan Lichtarski (2015, s. 40–41), wskazując, „że brak wyraźnej tożsamości nauk o zarzą-

dzaniu i brak powszechnie akceptowalnych podstaw metodologicznych tej dyscypliny naukowej jest źródłem wielu niejasności, nieporozumień, a nawet konfliktów w prowadzonych w szkołach wyższych przewodach doktorskich i habilitacyjnych w problematyce zarządzania”. Na problemy w zakresie tworzenia teorii czy interpretacji wyników badań naukowych, jak również ich poziom praktyczności wskazał Przemysław Hensel (2017).

W kontekście polaryzacji opinii odnośnie do dojrzałości nauk o zarządzaniu należy stwierdzić konieczność pogłębionych badań w celu usystematyzowania poglądów, po to by uzyskać odpowiedź, czy zarządzanie jest czy nie jest w pełni dojrzałą nauką łączącą wszystkie wymiary, w tym wymiar społeczny, humanistyczny i techniczny? Czy znajdują potwierdzenie poglądy Thomasa S. Kuhna (1962), że poszukiwanie nowych teorii, możliwości i w konsekwencji nowych paradygmatów jest właśnie cechą dojrzałych nauk? Obecny stan, w tym opisane rozbieżne stanowiska badaczy, nie tyle nie przeszkadzają, co wręcz zachęcają do dalszej syntezy dotychczasowego dorobku nauk o zarządzaniu, wyraźnego wskazania jej wkładu teoretycznego i utylitarne.

Idea projektu „Środowisko naukowe. Mistrzowie, współpracownicy, uczniowie. Przeszłość, teraźniejszość, przyszłość”

Prezentowany projekt jest propozycją dla środowisk naukowych (badaczy zgrupowanych w formule instytucjonalnej uczelni wyższych, takich jak uniwersytety, politechniki itp.) mającą cztery zasadnicze cele:

- przedstawienie środowisk naukowych zarządzania (uczelni, tj. jednostki organizacyjnej grupującej naukowców) szerszemu gronu badaczy, ponieważ dotychczasowe badania (np. Zakrzewska-Bielawska, Trocki, 2010, s. 129–161) raczej prezentują ilościowe niż jakościowe osiągnięcia środowisk,
- wskazanie granic instytucjonalnych środowiska nauk o zarządzaniu, które to granice mogą mieć charakter nieostry wynikające z mobilności kadry akademickiej, ale również z interdyscyplinarności i potrzeby współpracy oraz wymiany doświadczeń (Romanowska, Cygler, 2014),
- wskazanie mistrzów zarządzania w Polsce wywodzących się ze środowiska naukowego lub działających w tym środowisku od lat; jako mistrzów chcielibyśmy postrzegać badaczy o uznanym dorobku naukowym i dydaktycznym, osoby cieszące się w środowisku autorytetem moralnym i merytorycznym; to osoby, o których pamięć nie zanika, ale również są to ci spośród nas, którzy do tej pory pracują – to nasi „guru” w rozumieniu największych badaczy tworzących nowe, wyróżniające się obszary badawcze (Huczycycki, 2007, s. 2), ale również Ci, którzy wywarli lub wywierają swoją pracą istotne dla środowiska piętno; mogą, ale nie muszą być liderami rankingów bibliometrycznych czy „wehikułami” do pozyskiwania grantów badawczych – najważniejsze, abyśmy jako współpracownicy czy następcy chcieli o nich mówić i ich pamiętać,

- określenie najważniejszych osiągnięć środowiska naukowego, jego wkładu metodologicznego, teoretycznego oraz empirycznego w rozwój zarządzania – zgodnie z klasyfikacją zarówno w podmiotach gospodarczych, jak i niegospodarczych, na poziomach strategicznych, operacyjnych oraz funkcjonalnych, w nurcie praktycznym lub teoretycznym (Cyfert i in., 2014).

Przedstawione cele są ambitne, podobnie jak realizowane w środowisku badania naukowe. Wybór i prezentacja mistrzów, współpracowników, ich uczniów – zadanie trudne i delikatne – musi mieć charakter przeglądowy, to taka „panorama środowisk naukowych”. Środowiska naukowe to miejsca, gdzie tworzy się teoria zarządzania, a także rozwiązywane są problemy praktyki gospodarczej. To ludzie skoncentrowani wokół jednostek mających prestiż i udokumentowany dorobek (tab. 1). Nie można jednak ograniczać listy środowisk naukowych mogących przygotować artykuły w ramach projektu jedynie do tych posiadających uprawnienia do nadawania stopni i tytułu w naukach o zarządzaniu i jakości.

Panorama środowisk naukowych w formie hasłowej – drzewa genealogicznego – może być inspiracją do kolejnych prac badawczych. Należy przy tym pamiętać, że „genealogia to miejsce, w którym krzyżuje się ciało i historia” (Weigel, 2016, s. 317). Zatem nasi mistrzowie powinni być ściśle związani ze środowiskiem naukowym, którego charakterystykę stworzymy. Szczegółowy opis ich dorobku w artykule naukowym nie jest możliwy. Wydaje się również, że są inne narzędzia mogące mieć tu zastosowanie, w tym konferencje będące beneficjami naszych mistrzów. Trwałymi rezultatami takich konferencji są najczęściej książki monograficzne szczegółowo opisujące mistrzów, czego przykładem mogą być jubileusze profesorów: Ewy Bojar (Stachowicz i in., 2014), Ryszarda Borowieckiego (Jaki i in., 2012), Leszka Kiełtyki (Kucęba i in., 2013), Jana Lichtarskiego (Osbert-Pociecha, Nowosielski, 2016) czy Marii Romanowskiej (Dworzecki, Leśniak-Łebkowska, 2017). Innym narzędziem propagacji dorobku mistrzów są liczne historyczne opracowania np. na temat Karola Adamieckiego (Czech, Martyniak, 1997) czy Stanisława Bienkowskiego (Martyniak, 1988).

Prezentowany projekt w swoim założeniu ma stanowić mapę środowiska nauk o zarządzaniu. Forma graficzna drzewa genealogicznego wskaże mistrzów, okres ich działalności czy kluczowy obszar badawczy, ale również pokaże zależności naukowe i następców wielkich badaczy. Powinna być inspiracją do:

- a) zdefiniowania syntetycznej historii środowiska naukowego,
- b) określenia głównych osiągnięć środowiska w rozwój nauk o zarządzaniu (w kontekście historycznym),
- c) wskazania wkładu ostatnich lat w rozwój dyscypliny w ujęciu metodycznym i/lub teoriopoznawczym,
- d) zdefiniowania utylitarne wkładu ostatnich lat środowiska naukowego w rozwój otoczenia społeczno-gospodarczego,
- e) nakreślenia kierunków dalszych badań, które środowiska naukowe podejmują na rzecz rozwoju dyscypliny czy otoczenia społeczno-gospodarczego.

Przedstawione elementy utworzą strukturę opracowań naukowych, do których przygotowania zachęcamy. Istotne jest pokazanie, co łączy naukowców prowadzących badania w subdyscyplinach wchodzących w skład dyscypliny nauki o zarządzaniu i jakości. Zachęcamy do pokazania związku dzisiejszych nauk o zarządzaniu z początkami zarządzania w nauce i praktyce gospodarczej w okresach: bezpośrednio po drugiej wojnie światowej, w gospodarce centralnie zarządzanej, w okresie transformacji systemowej i współcześnie.

Podsumowanie

Projekt „Środowisko naukowe. Mistrzowie, współpracownicy, uczniowie. Przeszłość, teraźniejszość, przyszłość” w zamiarze pomysłodawców to de facto cykl artykułów na temat DNA zarządzania w Polsce, jego ewolucji i perspektyw rozwoju. Opracowanie to zachęca do pokazania polskich korzeni nauk o zarządzaniu w powiązaniu z obowiązującymi klasyfikacjami, co pozwoli na głębsze dookreślenie tożsamości nauk o zarządzaniu, głównie w okresie od 1945 roku do czasów współczesnych.

Odnosząc się do postawionych pytań badawczych, tj.:

- PB1: jaki związek łączą trzy istotne dla środowiska nauk o zarządzaniu wydarzenia ostatnich lat, tj. próba wydzielenia nauk o zarządzaniu jako odrębnej dziedziny nauki, IV Kongres Nauk o Zarządzaniu oraz ostatnie wybory do KNOiZ PAN?
- PB2: w jaki sposób możemy je wykorzystać w kształtowaniu przyszłości nauk o zarządzaniu?

należy podkreślić wyjątkowo dynamiczny jakościowy rozwój badań w dyscyplinie, zauważalny ilościowy przyrost naukowców, ale również tendencje porządkujące dotychczasowe osiągnięcia. Środowisko naukowe dostrzega duży dorobek teoretyczno-aplikacyjny, pragnie go usystematyzować w postaci opracowań: encyklopedycznych, podręczników wieloprzekrojowych czy pozycji opisujących aspekty metodyczne, w tym wspomagających zapewnienie rygoru badawczego (PB1). Z drugiej strony można dostrzec szeroką dyskusję na temat tożsamości nauk o zarządzaniu. Przytoczone wydarzenia były istotnymi asumptami podjętych działań.

Dalsze refleksje badaczy uprawiających nauki o zarządzaniu mogą dotyczyć m.in. paradygmatów badawczych czy głębszego powiązania nauki z praktyką. Realizacja Projektu – będąca odpowiedzią na drugie z postawionych pytań badawczych (PB2) – powinna sprzyjać pokazaniu związków teraźniejszości z przeszłością, uzmysłowić ewolucję niektórych paradygmatów, wskazać aplikacyjny charakter nauk o zarządzaniu. Należy sądzić, że przedstawiona – w mających powstać artykułach – panorama środowisk naukowych w kontekście mistrzów i wkładu teoretycznego, metodycznego czy aplikacyjnego będzie stanowić obraz historyczny nauk o zarządzaniu w kontekście ich najbliższych wyzwań. Podkreśli również interdyscyplinarny charakter zespołów badawczych, ale przede wszystkim umożliwi bliższe poznanie dorobku środowisk szerszemu gronu odbiorców, nie tylko naukowców.

Podziękowania

Autorzy chcieliby złożyć wyrazy podziękowania członkom Głównej Rady Naukowej TNOiK za wiele inspirowanych pomysłów w trakcie opracowywania niniejszego artykułu. Słowa wdzięczności należą się Panom Profesorom Michałowi Trockiemu, Zbigniewowi Dworzeckiemu oraz Janowi Jeżakowi, którzy byli krytykami pierwszej wersji opracowania. Wyrazy podziękowania kierujemy również do anonimowych recenzentów czasopisma *Przeгляд Organizacji*, których cenne uwagi znacząco wzbogaciły artykuł. Jednocześnie chcielibyśmy podkreślić, że za wszelkie niedoskonałości opracowania odpowiedzialni są wyłącznie jego autorzy.

prof. dr hab. Ewa Bojar
Politechnika Lubelska
Wydział Zarządzania
ORCID: 0000-0002-9913-6463
e-mail: e.bojar@pollub.pl

dr hab. inż. Eryk Głodziński, prof. uczelni
Politechnika Warszawska
Wydział Zarządzania
ORCID: 0000-0001-9327-6046
e-mail: eryk.glodzinski@pw.edu.pl

Przypisy

- 1) W dalszej części artykułu będzie używana nazwa *nauki o zarządzaniu* w odniesieniu do uniwersalnego rozumienia obszaru wiedzy, badań naukowych i podejmowanych problemów badawczych. Nazwa *nauki o zarządzaniu i jakości* wskazuje natomiast na formalnie wyodrębnioną dyscyplinę, która powstała na podstawie stosownych przepisów prawnych, co podkreślono w dalszej części opracowania.
- 2) Należy jednak zauważyć, że spośród tego grona nauczycieli akademickich tylko 336 osób skorzystało z czynnego prawa wyborczego, co skłania do zastanowienia się nad powodami tak niskiego poziomu aktywności (w tym konkretnym przypadku). Jedną z przyczyn może być niedostateczny „obraz” środowiska nauk o zarządzaniu, co stanowiło dodatkową motywację dla zainicjowania projektu „Środowisko naukowe (...)”.

Bibliografia

- [1] Adamiecki K. (1970), *O nauce organizacji: Wybór pism*, Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.
- [2] Bełz G., Cyfert S., Czakon W., Dyduch W., Latusek-Jurczak D., Niemczyk J., Sopińska A., Szpitter A., Urbaniak M., Wiktor J. (2019), *Subdyscypliny w naukach o zarządzaniu*, KNOiZ PAN, http://www.knoiz.pan.pl/images/stories/pliki/pdf/Subdyscypliny_nauk_o_zarzdaniu_i_jakoci.pdf, data dostępu: 20.01.2021 r.
- [3] Bielski M. (2002), *Podstawy teorii organizacji i zarządzania*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa.

- [4] Bieniok H. (red.), (1997), *Metody sprawnego zarządzania. Planowanie, organizowanie, motywowanie, kontrolowanie*, Agencja Wydawnicza Placet, Warszawa.
- [5] Blank S.G., Dorf B. (2012), *The Startup Owner's Manual. The Step-by-Step Guide for Building a Great Company*, K&S Ranch, Inc., California.
- [6] Bojar E. (red.), (2020), *Przyszłość zarządzania. Wyzwania w dobie postglobalizacji*, Wydawnictwo Dom Organizatora, Lublin.
- [7] Borowiecki R., Kiełtyka L. (red.), (2011), *Przełomy w zarządzaniu. Podejście procesowe*, Wydawnictwo TNOiK Dom Organizatora, Toruń.
- [8] Borowiecki R., Siuta-Tokarska B. (2018), *Nauki o zarządzaniu w świetle paradygmatów*, „Przegląd Organizacji”, Nr 4, s. 7–15.
- [9] Budzanowska-Drzewiecka M., Czernek K. (2018), *Kierunki ewolucji nauk o zarządzaniu*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- [10] Camarinha-Matos L.M., Afsarmanesh H. (2005), *Collaborative Networks: A New Scientific Discipline*, „Journal of Intelligent Manufacturing”, Vol. 16, No. 4–5, s. 439–452.
- [11] Ciesielski M. (2014), *Paradygmaty w naukach o zarządzaniu*, „Przegląd Organizacji”, Nr 1, s. 3–6.
- [12] Cyfert S., Krzakiewicz K. (2009), *Nauka o organizacji*, Wydawnictwo TNOiK, Poznań.
- [13] Cyfert S., Dyduch W., Latusek-Jurczak D., Niemczyk J., Sopińska A. (2014), *Subdyscypliny w naukach o zarządzaniu – logika wyodrębnienia, identyfikacja modelu koncepcyjnego oraz zawartość tematyczna*, „Organization and Management”, Nr 161, s. 37–49.
- [14] Czakon W. (red.), (2021), *Podstawy metodologii badań w naukach o zarządzaniu*, Wyd. 3, Wydawnictwo Nie-Oczywiste, Warszawa.
- [15] Czakon W. (2014), *O ograniczeniach strukturalizmu w badaniach sieci międzyorganizacyjnych*, „Organizacja i Kierowanie”, Nr 1A, s. 27–35.
- [16] Czech A., Martyniak Z. (red.), (1997), *Karol Adamiecki. Życie i dzieło*, OPO TNOiK, Bydgoszcz.
- [17] Czekał J. (red.), (2007), *Metody organizacji i zarządzania*, Wydawnictwo AE w Krakowie, Kraków.
- [18] Czerska M., Gableta M. (red.), (2011), *Przełomy w zarządzaniu. Zarządzanie zasobami ludzkimi*, Dom Organizatora TNOiK, Toruń.
- [19] Ćwiklicki M. (2011), *Ewolucja metod organizatorskich*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie”, Seria Specjalna, Monografie, Nr 203.
- [20] Dworzecki Z., Leśniak-Łebkowska G. (red.), (2017), *Księga Jubileuszowa dla Profesor Marii Romanowskiej*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa.
- [21] Dworzecki Z., Nogalski B. (red.), (2011), *Przełomy w zarządzaniu. Kontekst strategiczny*, Wydawnictwo TNOiK Dom Organizatora, Toruń.
- [22] Fayol H. (1917), *Administration industrielle et générale: Prévoyance, organisation, commandement, coordination, contrôle*, Paris.
- [23] Głodziński E. (2016a), „Przegląd Organizacji” – wczoraj i dziś. Rola czasopisma w rozwoju nauk o zarządzaniu. Cz. 1, „Przegląd Organizacji”, Nr 3, s. 70–76.
- [24] Głodziński E. (2016b), „Przegląd Organizacji” – wczoraj i dziś. Rola czasopisma w rozwoju nauk o zarządzaniu. Cz. 2, „Przegląd Organizacji”, Nr 4, s. 67–72.
- [25] Gorynia M. (2018), *Współczesne nauki ekonomiczne – tożsamość, ewolucja, klasyfikacje*, „Ekonomista”, Nr 5, s. 497–522.
- [26] Grudzewski W.M., Hejduk I.K. (2001), *Globalizacja a kierunki rozwoju zarządzania*, „Ekonomika i Organizacja Przedsiębiorstwa”, Nr 1, s. 4–14.
- [27] Hensel P. (2017), *Legitymizacja badań organizacji*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- [28] Huczycycki A. (2007), *Management Gurus*, Routledge Taylor & Francis Group, London–New York.
- [29] Jaki A., Kaczmarek J., Rojek T. (2012), *Księga jubileuszowa dla uczczenia 45-lecia pracy naukowo-dydaktycznej Profesora Ryszarda Borowieckiego*, Wyd. Fundacji UEK, Kraków.
- [30] Jagoda H., Lichtarski J. (red.), (2010), *Kierunki i dylematy rozwoju nauki i praktyki zarządzania przedsiębiorstwem*, Wydawnictwo UE we Wrocławiu, Wrocław.
- [31] Jemielniak D. (red.), (2012), *Badania jakościowe. Metody i narzędzia, Tom 1, Tom 2*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- [32] KNOiZ PAN (2015), *Lista elektorów. Wybory do KNOiZ PAN na lata 2015–2018*, http://www.knoiz.pan.pl/images/stories/pliki/pdf/KNOiZ_Lista_elektorow.pdf, data dostępu: 25.01.2021 r.
- [33] Kiełtyka L. (2017), *Nowe wyzwania dla nauk o zarządzaniu*, „Przegląd Organizacji”, Nr 12, s. 3–4.
- [34] Kociatkiewicz J., Kostera M. (2013), *Zarządzanie humanistyczne. Zarys programu*, „Problemy Zarządzania”, Vol. 11, Nr 4, s. 9–19.
- [35] Koźmiński A.K., Jemielniak D. (2011), *Zarządzanie od podstaw*, Oficyna a Wolters Kluwer business, Warszawa.
- [36] Koźmiński A.K., Piotrowski W. (red.), (2013), *Zarządzanie. Teoria i praktyka*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- [37] Krupski R. (2012), *Rozwój szkoły zasobów zarządzania strategicznego*, „Przegląd Organizacji”, Nr 4, s. 3–7.
- [38] Krzyżanowski L. (1992), *Podstawy nauk o organizacji i zarządzaniu*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- [39] Kuc B.R. (2012), *Funkcje nauki. Wstęp do metodologii. Nauka nie jest grą*, Wydawnictwo PTM, Warszawa.
- [40] Kuceba R., Jędrzejczyk W., Smolaż K. (red.), (2013), *Rozwój nauk o zarządzaniu – kierunki i perspektywy: Monografia okolicznościowa dla uczczenia jubileuszu 35-lecia pracy naukowo-dydaktycznej prof. zw. dra hab. inż. Leszka Kiełtyki*, Monografie nr 255, Wydawnictwo Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa.
- [41] Kuhn T.S. (1962), *The Structure of Scientific Revolutions*, University of Chicago Press, Chicago.
- [42] Lachiewicz S., Matejun M. (2012), *Ewolucja nauk o zarządzaniu*, [w:] A. Zakrzewska-Bielawska (red.), *Podstawy zarządzania*, Oficyna a Wolters Kluwer business, Warszawa, s. 85–141.
- [43] Lachiewicz S., Nogalski B. (red.), (2010), *Osiągnięcia i perspektywy nauk o zarządzaniu*, Oficyna a Wolters Kluwer business, Warszawa.
- [44] *Leksykon zarządzania* (2004), Difin, Warszawa.
- [45] Lichtarski J. (2015), *Praktyczny wymiar nauk o zarządzaniu*, PWE, Warszawa.
- [46] Lichtarski J. (red.), (2005), *Podstawy nauki o przedsiębiorstwie*, Wydawnictwo AE we Wrocławiu, Wrocław.

- [47] Lisiński M. (2016), *Metody naukowe w metodologii nauk o zarządzaniu*, „Przegląd Organizacji”, Nr 4, s. 11–19.
- [48] Martyniak Z. (1988), *Stanisław Bienkowski pionier nauki organizacji i zarządzania w Polsce*, TNOiK, Kraków.
- [49] Mikołajczyk Z. (1995), *Techniki organizatorskie w rozwiązywaniu problemów zarządzania*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- [50] Nogalski B. (2017), *Wyzwania i wnioski na przyszłość dla rozwoju nauk o zarządzaniu w Polsce*, „Przegląd Organizacji”, Nr 10, s. 4–13.
- [51] OECD (2002), *Frascati Manual 2002: Proposed Standard Practice for Surveys on Research and Experimental Development*, OECD Publishing, Paris.
- [52] OECD (2007), *Revised Field of Science and Technology (FOS) Classification in the Frascati Manual, Working Party of National Experts on Science and Technology Indicators*.
- [53] Osbert-Pociecha G., Nowosielski S. (2016), *Meandry teorii i praktyki zarządzania. Księga Jubileuszowa z okazji 45-lecia pracy naukowo-dydaktycznej Profesora Jana Lichtarskiego*, Wydawnictwo UE we Wrocławiu, Wrocław.
- [54] Perechuda K. (red.), (2000), *Zarządzanie przedsiębiorstwem przyszłości. Koncepcje, modele, metody*, Agencja Wydawnicza Placet, Warszawa.
- [55] Polowczyk J. (2009), *Przyczynek do ewolucji nauk ekonomicznych na przykładzie ekonomii i nauk o zarządzaniu*, „Przegląd Organizacji”, Nr 2, s. 3–7.
- [56] Pszczołowski T. (1978), *Mała encyklopedia prakseologii i teorii organizacji*, Ossolineum, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk.
- [57] Romanowska M., Cygler J. (red.), (2014), *Granice zarządzania*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa.
- [58] Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 8 sierpnia 2011 roku w sprawie obszarów wiedzy, dziedzin nauki i sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych, Dz.U. Nr 179, poz. 1065.
- [59] Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 20 września 2018 roku w sprawie dziedzin nauki i dyscyplin naukowych oraz dyscyplin artystycznych, Dz.U. 2018, poz. 1818.
- [60] Sławińska M., Witczak H. (red.), (2008), *Podstawy metodologiczne prac doktorskich w naukach ekonomicznych*, PWE, Warszawa.
- [61] Stachowicz J., Nowicka-Skowron M., Voronina L. (2014), *Rozwój organizacji i regionu wyzwaniem dla ekonomii i nauk o zarządzaniu*, Dom Organizatora, Toruń.
- [62] Stańczyk-Hugiet E., Piórkowska K., Stańczyk S. (2016), *Ewolucyjny nurt w naukach o zarządzaniu. Stan wiedzy*, „Przegląd Organizacji”, Nr 2, s. 7–15.
- [63] Strużyńska J., Bratnicki M., Majowska M., Ingram T. (2008), *Rozwój zarządzania zasobami ludzkimi*, „Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej w Katowicach”, Nr 216.
- [64] Sudoł S. (2004), *Przedmiot i zakres nauk o zarządzaniu oraz ich miejsce wśród dziedzin i dyscyplin naukowych*, „Przegląd Organizacji”, Nr 12, s. 7–9.
- [65] Sudoł S. (2007a), *Nauki o zarządzaniu: Węzłowe problemy i kontrowersje*, Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa – Stowarzyszenie Wyższej Użyteczności „Dom Organizatora”, Toruń.
- [66] Sudoł S. (2007b), *Zarządzanie jako dyscyplina naukowa*, „Współczesne Zarządzanie”, Nr 1, s. 5–16.
- [67] Sudoł S. (2007c), *Miejsce nauk o zarządzaniu w klasyfikacji dziedzin i dyscyplin naukowych*, „Organizacja i Kierowanie”, Nr 3, s. 7–17.
- [68] Sudoł S. (2012), *Nauki o zarządzaniu: podstawowe problemy, kontrowersje i propozycje*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.
- [69] Sudoł S. (2019), *Nauki o zarządzaniu. Dylematy i wyzwania*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- [70] Sułkowski Ł. (2007), *Problem demarkacji nauk o zarządzaniu*, „Przegląd Organizacji”, Nr 1, s. 12–14.
- [71] Suszyński C. (2012), *An Enterprise: The Integrated Approach. Several Remarks on the Emergence and Development of a New Scientific Discipline*, „Journal of Management and Financial Sciences”, Vol. 7, pp. 75–83.
- [72] Taylor F.W. (1903), *Shop Management*, American Society of Mechanical Engineers, New York.
- [73] Taylor F.W. (1911), *The Principles of Scientific Management*, Harper and Brothers, New York, London.
- [74] Trocki M. (2005), *Tożsamość nauk o zarządzaniu*, „Przegląd Organizacji”, Nr 1, s. 7–10.
- [75] Weigel S. (2016), *Genealogia – ikonografia i retoryka pewnej figury epistemologicznej*, „Teksty długie”, Nr 1, s. 317–346.
- [76] Wiktor J.W. (2018), *Potencjał naukowy i osiągnięcia wydziałów nauk o zarządzaniu polskich uczelni w świetle wyników parametryzacji 2017*, „Przegląd Organizacji”, Nr 7, s. 46–53.
- [77] Zakrzewska-Bielawska A., Trocki M. (2010), *Aktywność badawcza doktorantów i habilitantów polskich ośrodków akademickich*, [w:] S. Lachiewicz, B. Nogalski (red.), *Osiągnięcia i perspektywy nauk o zarządzaniu*, Oficyna a Wolters Kluwer business, Warszawa, s. 129–161.
- [78] Zimniewicz K. (1990), *Nauka o organizacji i zarządzaniu*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa-Poznań.

Experience as a Canvas for Creating the Future of Management Sciences

Summary

The paper aims to present the assumptions of the project entitled “Scientific society. Masters, partners, successors. Past, present, future”. Its idea is to invite the management sciences community from an institutional perspective to prepare articles presenting their identity on a historical basis and presenting the future of management sciences from their perspective. The paper emphasises that management sciences develop dynamically, have collected large knowledge that contributes to socio-economic development. The article indicates that the presentation of the panorama of the scientific community in the context of masters and their theoretical, methodological or application contributions will constitute a historical picture of management sciences in the context of their challenges.

Keywords

management sciences, discipline, history, future